

XIV KONGRES TOWARZYSTW POLSKO-NIEMIECKICH I NIEMIECKO-POLSKICH W POZNANIU

W dniach 16-18 maja 2008 r. w Poznaniu odbył XIV Kongres Towarzystw Polsko-Niemieckich i Niemiecko-Polskich. Obrady miały miejsce w Instytucie Chemii Bioorganicznej Polskiej Akademii Nauk. Podsumowaniem przedsięwzięcia było otwarte zebranie Zarządu Krajowego Związku Towarzystw Polsko-Niemieckich z udziałem części kongresowych gości z Niemiec.

Uczestników Kongresu, w liczbie znacznie ponad stu powitał prezes Zarządu, Zbigniew Leraczyk, przedstawiając następnie treści listów, jakie na jego ręce przekazane zostały od Marszałka Sejmu, z Kancelarii Premiera Rządu oraz od Ministra Spraw Zagranicznych RP. W imieniu przewodniczącej Zarządu Federalnego Związku Towarzystw Niemiecko-Polskich przesłanie do uczestników Kongresu wygłosił wiceprzewodniczący Związku, jednocześnie przewodniczący Towarzystwa Niemiecko-Polskiego w Berlinie, Christian Schröter. Merytoryczna część Kongresu rozpoczęła się przemówieniami wielkopolskich przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej oraz organizatorów.

Jako pierwszy głos zabrał przedstawiciel Wojewody Wielkopolskiego, prof. dr hab. Andrzej Gajtkowski, który po przekazaniu słów powitania i życzeń owocnych obrad, przedstawił działania wojewódzkiej administracji rządowej na rzecz polsko-niemieckiego współdziałania i współpracy. Rozpoczął od Programu Odra, który jest projektem rządowym, zwiększającym bezpieczeństwo ludności polskiej i niemieckiej mieszkającej po obu stronach Odry. Wskazał, że ten i inne projekty realizowane w ramach współpracy polsko-niemieckiej są świadectwem dobrego sąsiedztwa w centrum Europy. Ocenil, że główny temat Kongresu „Sąsiedztwo w Centrum Europy” jest właściwą okazją do wymiany informacji i doświadczeń w organizowaniu wspólnych, polsko-niemieckich spotkań oraz inicjowania kolejnych projektów. Wskazał także, iż umowy międzyrządowe dotyczące naszych narodów – to zadanie naszych rządów, umowy i kontakty między regionami lub miastami – to zadania samorządów, ale kontakty między stowarzyszeniami i grupami społecznymi to przede wszystkim zadania organizacji społecznych, pozarządowych. Dla tych organizacji bardzo ważne jest upowszechnianie wiedzy o naszych państwach, o naszych kulturach, literaturze, gospodarce i historii. To, właśnie organizacje pozarządowe, swoim działaniem powinny przekonywać te 47%, Polaków, którzy stosunki polsko-niemieckie oceniają ani jako dobre ani jako złe, że współpraca i współdziałanie są zawsze korzystne dla obu stron. Mówca podkreślił, że wojewoda z dużym zadowoleniem przyjął zaproszenie na Kongres nie tylko ze względu wagę spotkania, ale również ze względu na podjęcie bardzo ważnych dla naszych społeczeństw tematów, dotyczących polityki klimatycznej i energetycznej w Wielkopolsce i w niemieckich regionach partnerskich.

W imieniu Marszałka Województwa Wielkopolskiego głos zabrał Wojciech Jankowiak, Wicemarszałek Województwa. Po słowach powitania przedstawił wieloletnią współpracę Wielkopolski z krajami związkowymi Republiki Federalnej Niemiec, przede wszystkim z Hesją, głównie na polu integracji europejskiej, która rozpoczęła się jeszcze w czasie przygotowań Polski do wejścia do Unii Europejskiej. Obecnie współpraca ta jest z powodzeniem kontynuowana, a bardzo widocznymi dowodami jej rozwoju mogą być na przykład regularne połączenie lotnicze pomiędzy Poznaniem a Frankfurtem nad Menem czy też

działalność Wielkopolskiego Biura Informacyjnego w budynku przedstawicielstwa Hesji w Brukseli. Z Dolną Saksonią Wielkopolska współpracuje głównie w dziedzinie ochrony środowiska oraz na polu kultury, zaś z Brandenburgią, z którą partnerstwo ma najkrótszy staż, współdziałanie ma miejsce głównie w dziedzinie edukacji oraz rolnictwa. Wielkopolska jako region posiada największą liczbę partnerstw i porozumień zawartych pomiędzy polskimi i niemieckimi powiatami, miastami i gminami. Polskie i niemieckie władze samorządowe współpracują ze sobą również na poziomie sejmiku wojewódzkiego i *Landtagów* oraz ich komisji. Jako jeden z czterech polskich regionów Wielkopolska należy do polsko-niemieckiej inicjatywy Program Odra. W. Jankowiak zapewnił, że obecnie organizacje pozarządowe, a także szkoły oraz instytucje kultury i nauki będą miały dużo większe możliwości rozwijania swoich działań, w tym także na polu współpracy międzynarodowej, jeżeli korzystać będą ze wsparcia Wojewódzkiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013. Program ten w Wielkopolsce realizuje Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.

Tę część obrad zamknęło wystąpienie sekretarza Zarządu Krajowego Towarzystw Polsko-Niemieckich, Huberta Owczarka, nawiązujące do tradycji i perspektyw współpracy Towarzystw Polsko-Niemieckich i Niemiecko-Polskich. W wystąpieniu tym w dużym skrócie przypomniana została geneza Kongresów Towarzystw Polsko-Niemieckich i Niemiecko-Polskich, które organizowane były corocznie, na przemian w Niemczech i w Polsce. Pierwszy kongres miał miejsce w Berlinie w 1992 r. i był wynikiem inicjatywy niemiecko-polskiego zespołu, który rok wcześniej, w Poznaniu, przygotował to pierwsze spotkanie niemieckich i polskich zwolenników porozumienia pomiędzy naszymi państwami i społeczeństwami. Ten sam zespół przygotował także II Kongres, który w 1993 r. odbył się w Szczecinie. Inicjatywa Kongresów Towarzystw Polsko-Niemieckich i Niemiecko-Polskich miała swój początek w 1991 r., w Poznaniu, jednak tak się złożyło, że miasto Poznań ani razu nie zaprosiło uczestników kongresów do siebie. Dlatego też, kiedy w 2006 r., w Berlinie, po czterech latach, już po raz drugi spotkali się członkowie Towarzystw Niemiecko-Polskich i Polsko-Niemieckich, obecni tam członkowie Prezydium Zarządu Krajowego Związku Towarzystw Polsko-Niemieckich, z inicjatywy zarządu Towarzystwa Polsko-Niemieckiego w Poznaniu, podjęli decyzję o przygotowaniu i przeprowadzeniu następnego Kongresu w Poznaniu. Nie trzeba chyba przypominać, że dla stosunków polsko-niemieckich nie był to czas najlepszy. Na dodatek przyjęty wtedy termin realizacji, a mianowicie 19-21 października 2007 r. okazał się zbieżny z datą wcześniejszych wyborów do Sejmu i Senatu. Także wsparcie, o które występowała strona polska okazało się za słabe, aby przedsięwzięcie mogło być skutecznie zrealizowane. W tej sytuacji termin przesunąć trzeba było na maj 2008.

Kongres w Poznaniu doszedł do skutku dzięki wielkiej determinacji Zarządu Krajowego Związku Towarzystw Polsko-Niemieckich i aktywności Towarzystwa Polsko-Niemieckiego w Poznaniu. Te dwie organizacje przez półtora roku usilnie zabiegały o wznowienie takich właśnie kontaktów polsko-niemieckich. Niemniej trudne były zabiegi o uzyskanie wsparcia dla tego projektu. Przy konsekwentnym dążeniu do możliwie niskiego obciążenia uczestników Kongresu kosztami, właśnie wielkość uzyskanego wsparcia określiła liczebność uczestników projektu. Z inicjatywy Towarzystwa Polsko-Niemieckiego w Poznaniu postanowiono, że podczas kongresu w Poznaniu położony zostanie akcent na problematykę regionalną oraz na rozwój polsko-niemieckiej współpracy przy rozwiązywaniu wspólnych problemów. Powyższą propozycję potraktowano jako element nowej formuły spotkań polsko-niemieckich. Dlatego też w celu prezentacji regionu, otwarcie XIV Kongresu Towarzystw Polsko-Niemieckich i Niemiecko-Polskich uświetnił bardzo udanym występem

poznański Zespół Tańca Ludowego „Staropole”, rozpoczynając prezentację tradycji i kultury Wielkopolski.

W związku z Rokiem Ochrony Klimatu i Środowiska głównym tematem pierwszej części kongresu była współpraca Wielkopolski z partnerskimi regionami niemieckimi w dziedzinie realizowania zintegrowanej polityki klimatycznej i energetycznej. Przedstawiano również możliwości i szanse wdrożeń źródeł energii odnawialnej, przy wsparciu funduszy unijnych. Moderatorami wymienionych dwóch pierwszych dyskusji byli: dyrektor Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Andrzej Bobrowski oraz niemiecki naukowiec dr Robert Konat z Monachium. Przedstawiono kolejne referaty z prezentacjami:

1. Finansowanie inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii – środki dostępne w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013.
2. Perspektywy rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce w latach 2008-2020.
3. Realizowanie zintegrowanej polityki klimatycznej i energetycznej w Wielkopolsce wspólnie z regionami partnerskimi w Niemczech.
4. Wkład Politechniki Poznańskiej w zmniejszanie zużycia energii oraz w ochronę środowiska przez zmianę technologii stosowanej w budownictwie.
5. Możliwość finansowania odnawialnych źródeł energii.
6. Odnawialne źródła energii – dwa referaty.

W drugiej części postawiono pytanie czy powstańcza walka przeciw totalitaryzmowi w czerwcu 1953 r. w Berlinie oraz w czerwcu 1956 r. w Poznaniu jest wspólną przeszłością. Swoje poglądy przedstawiali prof. dr hab. Lech Trzeciakowski z poznańskiego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz dziennikarz niemiecki, autor filmów dokumentalnych i korespondent „Tygodnika Powszechnego” Joachim Trenkner. Obaj też odpowiadali na liczne pytania zebranych. Wśród uczestników dyskusji szybko rozeszła się książka *Naród z przeszłością. Eseje o Niemczech* autorstwa Joachima Trenknera, jak również broszura Muzeum Poznańskiego Czerwca 1956, przedstawiająca tamto powstanie robotnicze. Ostatnim elementem kongresowych dyskusji miała być prezentacja Polsko-Niemieckiej Wymiany Młodzieży oraz Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, zaplanowana przede wszystkim dla obecnych na kongresie nauczycieli i uczniów szkół średnich z Wielkopolski. Zaproszenie do udziału w kongresowych dyskusjach młodzieży i nauczycieli z wielkopolskich szkół średnich potraktowane zostało także jako wdrażanie nowej formuły działania, polegającej na tworzeniu programu projektu dla określonych grup docelowych i zapraszaniu przedstawicieli tych grup do udziału w projekcie. Do udziału w tej części kongresu zaproszono ponad trzydziestu nauczycieli i uczniów ze szkół średnich z dwóch sąsiadujących z Poznaniem powiatów. Niestety w panelu dyskusyjnym nie uczestniczył przedstawiciel Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Celem organizowania pierwszych kongresów było zapoznanie i zbliżanie do siebie Polaków i Niemców oraz ich organizacji. Po kilku latach taka formuła spotkań, wraz z rozwojem polsko-niemieckich kontaktów, zaczęła się wyczerpywać. Przeobrażenia polityczne w Europie spowodowały, że Republika Federalna Niemiec i Rzeczpospolita Polska stawały się członkami tych samych organizacji polityczno-militarnych i gospodarczych, również organizacje pozarządowe obu krajów zaczęły realizować współpracę na coraz wyższym poziomie. Pierwszy raz uwaga o potrzebie zmian pojawiła podczas XI Kongresu we Frankfurcie nad Menem, zaś wyraźne stwierdzenie o wyczerpaniu się dotychczasowej formuły spotkań sformułowane zostało podczas XII Kongresu w Krakowie, w 2003 r., przez

przewodniczącą Federalnego Związku Towarzystw Niemiecko-Polskich, Angelikę Schwall-Düren. W efekcie tego już w 2004 r., w Hanowerze, podczas spotkania Towarzystw Niemiecko-Polskich z okazji jubileuszu 25-lecia tamtejszego Towarzystwa, stronę polską reprezentowała tylko delegacja Towarzystwa Polsko-Niemieckiego w Poznaniu, jako partnerskie stowarzyszenie tamtejszego Towarzystwa Niemiecko-Polskiego. Spotkanie Towarzystw Polsko-Niemieckich i Niemiecko-Polskich w Bydgoszczy, zorganizowane w 2005 r. przez stronę polską, miało nieco liczniejszą reprezentację niemiecką, niemniej kolejne projekty Federalnego Związku Towarzystw Niemiecko-Polskich w coraz większym stopniu nakierowane były na zajmowanie się problemami, w których udział Towarzystw Polsko-Niemieckich nie był konieczny, stąd udział uczestników z Polski stawał się jeszcze skromniejszy.

Podczas spotkania w Berlinie w listopadzie 2006 r., przedstawiony i przyjęty został dokument pod tytułem: Spoczywa na nas odpowiedzialność. Jego autorzy, czyli Federalny Związek Towarzystw Niemiecko-Polskich apelował o ochronę dotychczasowego dorobku na polu pojednania i porozumienia pomiędzy Polakami i Niemcami. Dokument ten podpisali uczestnicy berlińskiego spotkania, a podczas Walnego Zebrania Sprawozdawczego Towarzystwa Polsko-Niemieckiego w Poznaniu, w grudniu 2006 r., także członkowie poznańskiego Towarzystwa Polsko-Niemieckiego.

Podczas XIV Kongresu Towarzystw Polsko-Niemieckich i Niemiecko-Polskich w Poznaniu jego uczestnicy podjęli również ważny apel, ukierunkowany na bardzo konkretny cel. Przyjęto apel do władz polskich, złożony do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, o odstąpienie od zamiaru likwidacji Instytutu Polskiego w Lipsku, który według planu ma zakończyć działalność wraz z likwidacją polskiego konsulatu w tym mieście.

Obrodom kongresu towarzyszyły dwie wystawy w holu przed salą obrad: „Rzeźba w wiklinie”, autorstwa profesora poznańskiej Akademii Sztuk Pięknych Jerzego Stępaka, i „Gobelin i tkanina unikatowa” Zygmunta Łukaszewicza. Eksponowane były także plansze i plakaty związane z prezentowanymi na kongresie tematami, głównie dotyczącymi wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Kongres wsparły: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Urząd Miasta Poznania oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Łukasz Owczarek

